

KUKA PYSTYTÄÄ TEOLLISUUDEN MUISTO- MERKIT JA MILLE NIITÄ PYSTYTETÄÄN?

Toukokuussa 2014 *Satakunnan Kansa* uutisoi, että Porin vanhan puuvillatehtaan alueelle kohoavan kauppakeskuksen työmaalla oli vahingossa tuhottu pätkä tiilimuuria. Tiilimuri oli aikanaan palvellut 1980-luvun alussa palaneen kutomorakennuksen ulkoseinänä. Uutisoitua saatteli lehden kommenttiosastolla joukko lukijoiden voimakkaita, nimettömiä tunteenpurkauksia. Heidän kulttuuriperintönsä oli kajottu. Kulttuuriperintöön kohdistuu omistusoikeudesta riippumatonta osallisuutta. Muistomerkit vahvistavat yhteisön tietoisuutta menneisyydestään ja muistuttavat menneestä.

Teollista kulttuuriperintöä syntyy, kun alkuperäisen tehtävänsä menettäneitä teollisuusrakennuksia, laitteita, teollisuustuotteita ja teollisen kulttuurin käytänteitä valitaan suojeltaviksi ja säilytettäväksi. Jokaista säilytettyä ja suojeltua vanhaa teollisuusrakennusta kohden on lukuisia purettuja tiilimureja ja purkupäätöstä odottavia raunioita, sillä vain osa menneisyyden jäänteistä päätyy muistomerkeiksi. Muistomerkkejä ei pystytetä menneisyyttä vaan tulevaisuutta varten. Ne vahvistavat ja suuntaavat ajattelutapoja ja mielikuvia. Säilytettäväksi valitaan sellaisia kohteita, jotka jokin yhteisö kokee omikseen ja joilla on historiallista arvoa.

Historiallinen arvo tuotetaan historioimalla. Kulttuuriperintö muuttuu, kun kulttuuria historioidaan uudella tavalla. Suomalaisen teollisen kulttuuriperinnön muotoutuminen on käynyt läpi useita erilaisia vaiheita. Se sai alkunsa teollisten rakennemuutosten myötä huolena siitä, että työväenkulttuuri ja perinteiset tuotantolaitokset häviäisivät jäljettömiin. Vähitellen teollinen menneisyys löysi Suomessakin tiensä osaksi kulttuurihistoriaa. Teollisen

SISÄLLYS

Pääkirjoitus	3
Teollinen kulttuuriperintö vakiintui suomalaiseseen historiatietoisuuteen Anna Sivula	5
Teollinen kulttuuriperintö liiketoiminnan resurssina: Noormarkun ruukki ja tuotteistettu perintö Maarit Grahn	19
Saunoja ja aitouden ihanteita: Kiukaat mainoksissa teollisen kulttuuriperinnön tuotteina Laura Puromies	36
Suunniteltu vanhentaminen tuotteiden ominaisuutena Lilli Sihvonen	46
Katsaukset	
Historiallisen palokaluston kulttuuriperintöprosessi: Tapaustutkimus Porin VPK:n ensimmäisestä paloautosta (Anni Ruohomäki)	55
Automaatit osana japanilaista teknologia-kulttuuria (Jaakko Suominen)	68
Esitelmät	
Kulttuuriperintö yrityksen voimavarana (Mairit Grahn)	80
Kirjoittajakutsu: TW 4/2014	85
Uutiset	86
Abstracts	90

kulttuuriperinnön tutkija tietää, ettei kaikkia alkuperäisen tehtävänsä menettäneitä menneisyyden jäänteitä ole mahdollista suojella ja säilyttää. On tehtävä valintoja. Valintoja voi perustella monella tavoin, mutta jokainen muistomerkin pystyttävä joutuu valintoja perustellessaan käyttämään menneisyyttä koskevaa tietoa.

Teollisen kulttuuriperinnön teemanumeron tutkimusartikkeleista koostuvan osuuden avaa Anna Sivulan artikkeli, joka tarkastelee teollisen kulttuuriperinnön tuloa osaksi suomalaista historiatietoisuutta ja seuraa käsitteen vakiintumista 1970-luvulta 2000-luvulle. Sen jälkeen Maarit Grahn esittelee yritysten roolia teollisen kulttuuriperinnön säilyttäjinä ja käyttäjinä. Laura Puomies puolestaan lähestyy teollisen kulttuurin perintöä tutkimalla niitä tapoja, joilla teollisuustuotteen, esimerkkitapauksessa kiu- kaiden, mainonta tuottaa ja hyödyntää oman aikansa kulttuuria. Lopuksi Lilli Sihvonen avaa näkökulmia teknologiatuotteiden suunnitellun vanhentamisen käytäntöön.

Tämän numeron katsaukset valottavat konkreettisin esimerkein esineisiin liittyviä kulttuuriperintöprosesseja. Kulttuuriperintöprosessit muodostuvat yhteisöjen valinnoista. Ne voivat olla pienen paikallisyhteisön ylläpitämiä, tai niillä voi olla maailmanlaajuisia taustavoimia. Jaakko Suominen pohtii omassa katsauksessaan japanilaisten myyntiautomaattien historiaa ja automaateille annettuja merkityksiä. Myyntiautomaattien tarina ohjaa meitä tarkastelemaan niitä lukuisia kulttuuriperintöprosesseja, joita teknologisessa ympäristössämme on joko parhaillaan käynnissä tai juuri käynnistymässä. Anni Ruohomäki puolestaan luo katsauksen siihen, miten eräs paloauto muuttui arkisesta työkalusta paikallisen yhteisön arvostamaksi symboliksi. Ruohomäen esittelemä tapaus avaa sitä, miten erilaisten yhteisöjen valinnat ja arvot ohjaavat teollisen kulttuuriperinnön muodostumista.

Numerossa on julkaistu myös Turun Yliopiston kulttuuriperinnön tutkimuksen

oppiaineen ensimmäisen väittelijän, Maarit Grahnin, lektio. Salin täydeltä yleisöä vetäneessä väitöstilaisuudessa esitetty teksti on hyvä esimerkki siitä, että humanistinen tutkimus voi tehdä ymmärrettäväksi teollisuusyritysten muuttuvaa kulttuuria.

Anna Sivula

Anna Sivula on toiminut tämän *Tekniikan Waiheiden* teemanumeron sisällöstä vastaavana toimittajana.

Tekniikan Waiheita on Tekniikan Historian Seura THS ry:n kustantama aikakauslehti. Lehti ilmestyy neljä kertaa vuodessa. Lehden tilaushinta on 31 e/ vuosi. Tilaukset ja osoitteenmuutokset: Sampsa Kaataja, sampsa.kaataja@uta.fi, tai seuran www-sivujen kautta (www.ths.fi) tai seuran postiosoitteeseen (ks. sivu 2).

Tekniikan Historian Seuran jäsenille lehti lähetetään jäsenetuna. Kestotilaus jatkuu ilman eriuudistusta tilauksen peruutukseen asti. Tilauksen voi peruuttaa ilmoittamalla asiasta toimitukselle. Toimitus myy lehden vanhoja irtokappaleita, mikäli niitä on jäljellä.

Toimitus- ja ilmoitusmateriaali sähköpostitse osoitteeseen tw.taitto@ths.fi. Normaali-postissa lähtettävän aineiston kohdalla ota yhteys toimitukseen (ks. toimituksen yhteystiedot s. 2). Lehti vastaanottaa julkaistavaksi kirjoituksia teknologian historian eri aloilta. Aineiston jättö: artikkeleiden osalta ota yhteys päätoimittajaan, muu aineisto numeroon 3/2014 22. elokuuta ja numeroon 4/2014 7. marraskuuta.

Lehti ottaa arvosteltavaksi alalta kirjoitettuja julkaisuja, painotuotteita ja näyttelykäsikirjoituksia. Lehti ei palauta pyytämättä lähetettyjä tekstinäytteitä tai valokuvia. Valokuvien käsittelystä pyydetään sopimaan erikseen päätoimittajan kanssa.

Artikkelien sisällöstä ja niissä esiintyvistä mielipiteistä vastaa kirjoittaja. Artikkelit tarkastetaan vertaisarviointimenetelmällä. Kuvamateriaalin luovuttaja vastaa kuvien julkaisu-oikeudesta. Yksityiskohtaiset kirjoitus- ja aineisto-ohjeet löytyvät Tekniikan Historian Seuran kotisivuilta <http://www.ths.fi/ohjeet.htm>.